

Effective Geography Teaching Methods in Iranian Elementary Schools

1-Ali Pourghayyomi 2- Vali-Allah Nazari
3- Zahra Daliri 4- Amirhosein Jafari Maram

1- Educational Officer, Department of Geography, Farhangian University, Iran
2- Associate Professor, Department of Geography, Farhangian University, Tehran,
3- Bachelor of Science in Geography, Farhangian University, Alborz, Iran
4- Bachelor of Science in Elementary Education, Farhangian University, Alborz, Iran

ABSTRACT

Keywords:

Geography
questioning and
answering,
phenomenology
, effective
teaching,
elementary
education,
flipped
learning,
ali.pourghayyomi
@gmail.com

This research focuses on effective geography teaching in the elementary education sector of Iran. Nowadays, in education, there has been a shift of attention from teaching to learning. This perspective places learning at the core of all educational programs, policies, and strategies, necessitating a focus on effective and efficient teaching methods. The effectiveness of geography teachers' instructional methods leads to an increase in the quality of education and ultimately results in better learning outcomes. The aim of this research is to introduce types of effective geography teaching. The methodology employed is qualitative, specifically phenomenological. The predominant strategy for conducting the research is inductive. The findings indicate that methods such as geographical dialogue, multimedia and technology-based approaches, scaffolding, kind behavior, map-oriented instruction, inquiry-based learning, classroom presentations, brainstorming, observation, performance-based teaching, blended methods, questioning and answering, group participation, teacher motivation, exploratory learning, and flipped learning are highly effective in enhancing geography education. Consequently, it can be concluded that teaching geography as a theoretical-applied discipline has lost its efficacy when relying solely on conventional teaching methods, and the learning approaches must evolve in accordance with the spirit of the times. In this context, effective geography teaching plays a crucial role in students' understanding of the surrounding world, the development of spatial thinking, and their connection with the environment.

ISSN (Online): DOI:

Received: 1403/06/23 Reviewed: 1403/10/11 Accepted: 1403/11/17 PP: 20

Citation (APA): Pourghayyomi, A. (2023). Effective Geo
graphy Teaching Methods in Iranian Elementary Schools . *The
Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 6(4), 87-
106. <https://doi.org/10.12345/tej.12.10.112>

روش‌های تدریس اثربخش جغرافیا در مدرسه‌های مقطع ابتدایی ایران

۱- علی پورقیومی ۲- ولی‌الله نظری ۳- زهرا دلیری ۴- امیرحسین جعفری مرام

۱- مأمور آموزشی گروه آموزش جغرافیا دانشگاه فرهنگیان، ایران، البرز (نویسنده مسئول)

۲- دانشیار گروه آموزش جغرافیا دانشگاه فرهنگیان، ایران، تهران

۳- دانشجوی کارشناسی آموزش جغرافیا دانشگاه فرهنگیان، ایران، البرز

۴- دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، ایران، البرز

چکیده

این پژوهش درباره تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی کشور ایران است. امروزه در آموزش و پرورش، نقطه توجه خود را از تدریس به یادگیری برگشت داده است. این گونه نگرش، یادگیری را محور و پایه همه برنامه‌ها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های آموزشی قرار می‌دهد و بایسته‌ی آن نیز توجه به تدریس اثربخش و کارآمد است. برونداد اثربخشی روش تدریس معلمان جغرافیا به افزایش کیفیت آموزش و در پایان یادگیری بهتر می‌انجامد. هدف این پژوهش معرفی گونه‌های تدریس اثربخش جغرافیا می‌باشد. روش انجام آن کیفی از گونه‌ی پدیدارشناسی است. راهبرد چیره بر انجام پژوهش، استقرایی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که روش‌های گفتگوی جغرافیایی، چندرسانه‌ای و فناوری‌پایه، بازوی‌وارسازی، رفتار مهربانانه، نقشه‌محوری، پژوهش‌محوری، ارائه کلاسی، بارش اندیشه‌ای، مشاهده، تدریس عملکردی، روش آمیخته، پرسش و پاسخ، مشارکت گروهی، انگیزه داشتن معلم، کاوشگری، یادگیری وارونه در یادگیری اثربخش جغرافیا بسیار کارا است. در نتیجه می‌توان به این باور رسید که آموزش جغرافیا به عنوان دانشی نظری - کاربردی با نگاهی به تدریس متعارف دیگر کارایی خود را دست داده است و باید روش‌های یادگیری آن همسان با روح زمانه دگردیسی شود. در این مقطع، تدریس جغرافیا به شکل اثربخش، نقشی اساسی در درک دانش‌آموزان از جهان پیرامون، توسعه تفکر فضایی، و ارتباط با محیط زیست ایفا می‌کند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

واژه‌های کلیدی:

پرسش و پاسخ جغرافیا،

پدیدارشناسی،

تدریس اثربخش،

مقطع ابتدایی،

یادگیری وارونه

۱. نویسنده مسئول

ali.pourghayyomi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۷

شماره صفحات: ۲۰

پیش‌درآمد

بهبود فرآیند کیفیت آموزش و پرورش در سطح جهان، افزون بر اینکه وابسته به اهداف و درون‌مایه آن است، وابسته به روش‌های رسیدن به آنها نیز می‌باشد. بررسی کارایی روش‌ها در برخی از زمینه‌های آموزش و پرورش نسبت به زمینه‌های دیگر، پیچیده‌تر است که پرداختن به روش‌های تدریس بر یادگیری ارزش‌ها و دگرگونی نگرش‌ها از آن گونه است (Kazemi & SaediRezvani, 2004). ملت‌ها امروز بیش از هر زمان دیگری به نیروی انسانی نوگرا و اندیشه‌ورز نیاز دارند. در حالی که یادگیری مهارت‌های پایه‌ای همچون خواندن، نوشتن و برشمردن همچنان بایسته است، ولی دیگر بسنده نیستند. اکنون پیش‌بینی می‌شود که دانش‌آموزانی پرورش یابند که افزون بر دریافتن و دانش، از مهارت‌هایی برخوردار باشند که بتوانند دانسته‌های خود را به کارگیری واکاوی، پرسش، دریافت و به آزمایش و به جستجو پردازند. این دانش‌آموزان باید توانایی نگرستن به پنداره‌هایی از دیدگاه‌های گوناگون، داشتن عملکردی کارا، و بتوانند اندیشه‌های خود به روشی مستند بیان نمایند.

آن‌ها باید از روش‌های پژوهش برای بررسی مسائل کمک بگیرند، به تولید و کار باکیفیت پردازند، سنجه‌های عملکرد درست را بشناسند و بتوانند مسائل نوین را در موقعیت‌های نو حل چاره‌سازی کنند. همچنین دانش‌آموزان باید از یادگیری‌های سرسری و حافظه‌محور و تکرار فراتر روند و به سوی مهارت‌های واکاوی، آمیخته و ارزیابی، و کاربرد آن‌ها در موقعیت‌های تازه پیش بروند. بی‌گمان، نظام آموزشی به چنین کسانی نیازمند است. برای بهبود و پدیدآوری دگرگونی‌های بنیادی در آموزش و پرورش، نیازمند این است که روش‌های تدریس معلمان دگرگون شود و همچنین به ویژگی‌های عملی درس‌ها بیشتر پرداخته شود.

دانش‌آموزان باید به پایه‌ای از یادگیری برسند که بتوانند یافته‌های خود را در مسائل زندگی روزمره به کار ببندند. برای این کار، آن‌ها باید در فرآیند یاددهی - یادگیری خودفرمان عمل کنند، پرسشگری کنند، به کاوش و آزمایش پردازند و شیوه اندیشه درست را بیاموزند. هرچه دانش‌آموزان بیشتر به جستجو، کاوش، اندیشه و گفتگو پردازند، یادگیری ژرف‌تر و کارا تر خواهد بود و به ژرفای ذهن و جان آنان رخنه خواهد کرد. برآیند آن، توانا خواهند بود از این یادگیری‌ها در رویاروی با موقعیت‌های نو بهره‌مند شوند (Tavakoli Zadeh, 2023). در چند دهه کنونی، نگرش جهانی به فرایندهای یاددهی و یادگیری دگرگون شده است. پژوهش‌های گوناگونی نشان می‌دهند که آموزش این درس، گوهری عملی و آزمایشگاهی دارد، ولی در ایران همچنان از روش‌های سنتی کمک گرفته می‌شود و رویکردی معلم‌محور بر آن چیره است. فعالیت‌های آموزشی این درس در نظام آموزشی کشور، جز در موارد اندک، بیشتر به شیوه سنتی انجام می‌گیرد؛ بنابراین، کودکان شاید به اهداف

دلخواه این درس دست نیابند (Yousefi et al, 2009) آموزش درس به شیوه‌های سنتی، حافظه‌محور و سخنرانی، هرگز کودکان را برای رویارویی با مسائل پیچیده دنیای امروز و فردا آماده نخواهد کرد. ذهن کودکان همچون ظرف‌های خالی نیست که تنها نیازمند پر شدن با دانش باشند. در دنیای امروز، پیشرفت هر جامعه بیش از هر چیز وابسته به پرورش نیروهای انسانی کارآمدی است که با اندیشه‌ای پویا و نوآور، بتوانند امکانات پنهان جامعه را آشکارسازی نمایند (Tavakoli, 2023).

در همین راستا، بسیاری از کشورها برنامه‌های درسی خود را دگرگون کرده‌اند و آموزش مهارت‌های اندیشه‌ای را به یکی از اهداف برجسته دگردیسی نموده‌اند (Dilekli et al, 2016, p144). با توجه به جایگاه درس جغرافیا در نظام آموزش و پرورش و نقش تأثیرگذار آن در جامعه، شناسایی و به‌کارگیری روش‌های تدریس اثربخش در آن کاری بایسته است. بنابراین، پژوهش در زمینه تدریس اثربخش یکی از مهم‌ترین مسائل به‌شمار می‌رود، زیرا از یک‌سو بازخوردهای خوبی برای واکاوی مسائل آموزشی، تصمیم‌گیری‌های پایه‌ای و برنامه‌ریزی‌های راهبردی در اختیار مسئولان و برنامه‌ریزان آموزشی می‌گذارد، و از سوی دیگر، آگاهی از کیفیت عملکرد در فرآیند تدریس به بهبود شیوه‌ها و روش‌های آموزشی که برآیند آن افزایش کیفیت تدریس است، کمک می‌کند (Shahamat et al, 2022, p145). تدریس دو مفهوم پایه‌ای دارد. زمانی که معلم در کلاس نقش محوری و همه‌کاره دارد و فراگیران مشارکت پویا و کارایی در فرآیند تدریس ندارند، این رویکرد به عنوان پنداشت بسته از تدریس شناخته می‌شود. دیگری، زمانی که مشارکت در فرآیند تدریس به فراگیران سپرده می‌شود، وظایف میان معلم و فراگیران به‌روش متوازن تقسیم می‌گردد و تدریس از راه هم‌کنشی انجام می‌پذیرد، این رویکرد به عنوان پنداشت باز از تدریس شناخته می‌شود (Derakhshi Nejad & Parsitabar, 2021). در آموزش و پرورش، نیروی انسانی نقش پایه‌ای دارد. کلیدی‌ترین و مهم‌ترین عنصر در این سامان، معلمان هستند.

هرگونه بهروزی یا شکست در برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی یکرست و وابسته به عملکرد آن‌هاست. معلم به‌عنوان موثرترین و محوری‌ترین عامل در این نظام، نقشی تعیین‌کننده دارد؛ به گونه‌ای که شکست یا ناکامی برنامه‌های آموزشی و پرورشی درست به عملکرد معلمان وابسته است. ارزش و جایگاه معلم در آموزش و پرورش چنان است که می‌توان گفت کارایی و شایستگی معلمان، بازتاب‌دهنده کارایی همه آن است. معلمی که دارای شایستگی‌های بایسته باشد، برجسته‌ترین ابزار برای دستیابی جامعه به اهداف و فرجام آموزش و پرورش است (Roof 2000) گواه آن هستیم که معلمان تازه‌کار بیشتر همان‌گونه رفتار می‌کنند که معلمانشان با آن‌ها رفتار کرده‌اند، و این رویکرد نادرست است.

اگر این روند ادامه یابد، دانش‌آموزان پویا پرورش نخواهند یافت. معلمان باید درک کنند که اگر به فرجام نیک دانش‌آموزان می‌اندیشند، به جای دادن ماهی، ماهی‌گیری را به آن‌ها بیاموزند. یا به

گفته شهید مطهری: « ستایشگر معلمی هستم که اندیشه‌ورزی را به من یاد داد و نه اندیشه‌ها را». پژوهش‌ها نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی کنونی در پرورش اندیشیدن، پرسشگری و نقد سازنده، کارایی دلخواهی ندارند. تدریس اثربخش، در یک تعریف کلی، باید یکپارچه، انگیزه‌بخش و برانگیزاننده علاقه‌مندی دانش‌آموزان باشد (Brown jorg et al, 2003). معلمانی که با آزمون و خطا و بدون داشتن دانش بسنده در زمینه روش‌های کارآمد به تدریس می‌پردازند، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به دانش‌آموزان و آینده آن‌ها وارد می‌کنند. همچنین بستر ساز شکست دانش‌آموزان در موقعیت‌های آزمایشی، چه در مدرسه و چه در بیرون از آن، می‌شوند. این کار می‌تواند آینده آن‌ها را زیر پرتو خود بگیرد.

بنابراین، روشن کردن راهبردهای یاددهی-یادگیری اثربخش برای دانش‌آموزان، گامی برجسته برای بهبود سطح علمی آن‌ها است. همچنین منظور از تدریس اثربخش، مجموعه‌ای از عملکردها و ویژگی‌های معلم است که به دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری دانش‌آموز کمک می‌کند. چه بسا یادگیری به عوامل گوناگونی مانند رفتارهای دانش‌آموز، انگیزه یادگیری، بن‌مایه برنامه درسی، محیط و منابع کالبدی بستگی دارد (Mohammadpour et al, 2014). یکی از مهم‌ترین مواد درسی که نیازمند روش تدریس اثربخش می‌باشد دانش جغرافیا است که در پایه ابتدایی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است چون در این سن پایه ذهنی و محتوای فکر دانش‌آموزان شکل می‌گیرد. جغرافیا امروزه از جایگاه فزونی برخوردار است. بر پایه دیده‌ها در ایران جغرافیا در مقاطع مختلف تحصیلی به صورت تخصصی و عملی تدریس نمی‌شود، بلکه به صورت گذرا، به گونه‌ای تدریس می‌شود که مهارت‌ها و نگرش دانش‌آموزان آنطور که باید مورد توجه قرار نمی‌گیرد.

عدم استفاده معلمان از مواد و وسایل رسانه‌ای متنوع و روش‌های نوین یادگیری دلیل وجود این نقیصه است. هدف اصلی از آموزش جغرافیا پرورش دانش‌آموزانی است که دارای دیدی جامع و انتقادی هستند و با درک و تحلیل وقایع، اتفاقات و پدیده‌ها و در نهایت تفاوت‌ها و چشم اندازه‌ها با مسئولیت‌پذیری در صدد بهبود شرایط محیط زندگی‌شان بر آیند. بنابراین نیاز است که جهت خروج از این وضعیت نامطلوب و ناامید کننده موجود، در مرحله اول روش‌های آموزش جدید، متناسب با شرایط امروزی را بر گزینیم که دانش‌آموزان را فعالانه و مشتاقانه در جریان یادگیری قرار دهد (anouchehri, 2017) افزون بر تدریس جغرافیا در مقاطع گوناگون آموزشی، جغرافیدانان جایگاه بالایی در سازماندهی فضا، برنامه‌ریزی و مدیریت سرزمین دارند بنابراین توجه به تدریس کاربردی جغرافیا برای رشد و پیشرفت کشور کاری نیازمند و بایسته است. محیط جغرافیایی یکی از ستون‌های برجسته پدیدآورنده هویت ملی دانش‌آموزان در سرتاسر گیتی است. عناصر پدیدآوری محیط جغرافیایی آب و هوا، ناهمواری‌ها، گونه‌های شیوه‌های زندگی کوچندگی، روستایی و شهری هستند، در پیوند با زبان و تاریخ، هویت فردی را در یک گستره‌ی جغرافیایی پدید می‌آورند. این

پیوندهای ناگسستنی، در دراز زمان بر زندگی و بینش فرد تاثیرگذار است. هر جنبش فردی و اجتماعی از آن تأثیر می‌پذیرد. به همان سان، درس جغرافیا از دیرباز جدایی‌ناپذیر از برنامه‌ی درسی دانش‌آموزان در بیشتر کشورها بوده و می‌باشد.

پژوهش نشانگر این هستند که هر زمان آموزش جغرافیا در کشوری سست یا نادیده انگاشته شود. پس از چندی درنگ، آگاهی‌های محیطی افراد کاهش می‌یابد و بی‌هویتی محیطی، بی‌مکانی و همانند آن در افراد آشکار شده و در درک مکانی که در آن زندگی می‌کنند دچار آشفتگی و پریشانی شده‌اند. افزون‌بر این دانش‌آموزان با خوانش جُستار جغرافیا نسبت به موقعیت زندگی خود در گستره‌های گوناگون محلی، منطقه‌ای، کشوری و جهانی دریافت درستی پیدا می‌کنند (Supreme Council of Educational Planning, 2016) یادگیری جغرافیا برای دانش‌آموزان باید جذاب و دوست داشتنی باشد. معلمین باید از روش‌های خلاقانه در آموزش جغرافیا استفاده کنند. در آموزش و در پروژه‌های دانش‌آموزان، از مثال‌های ملموس و قابل شناسایی درباره‌ی منطقه‌ی خودشان بهره بگیرند. برای نمونه، دانش‌آموزان کلاس جغرافیا می‌توانند به درست کردن نقشه‌هایی از دشت‌های کم‌ارتفاع، مسیرهایی که گسترش شهرها را نشان می‌دهند، یا نحوه‌ی استفاده از زمین به صورت بزرگ راه یا خیابان اصلی برای نشان دادن نحوه‌ی گسترش شهرها، بپردازند.

در کلاس، برخی بازی‌های ابتکاری می‌توانند به دانش‌آموزان در یادگیری و شناسایی نقاط روی نقشه و نیز شناسایی مکان‌هایی که در اخبار از آنها نام برده می‌شود، مانند ژاپن، عراق و یا افغانستان، کمک کنند. با برپا کردن نمایشگاه‌هایی در سطح مدرسه و ناحیه در زمینه‌ی جغرافیا، دانش‌آموزان را می‌توان تشویق به تحقیق بیشتر و عمیق‌تر در زمینه‌ی جغرافیا کرد (Kreski, 2010). هدف اصلی از آموزش جغرافیا پرورش دانش‌آموزانی است که دارای دیدی جامع و انتقادی هستند و با درک و تحلیل وقایع، اتفاقات و پدیده‌ها و در نهایت تفاوت‌ها و چشم اندازه‌ها با مسئولیت‌پذیری در صدد بهبود شرایط محیط زندگی‌شان بر آیند. بنابراین نیاز است که جهت خروج از این وضعیت نامطلوب و ناامید کننده موجود در مرحله اول روش‌های آموزش جدید، متناسب با شرایط امروزی را بر گزینیم که دانش‌آموزان را فعالانه و مشتاقانه در جریان یادگیری قرار دهد (Manouchehri, 2017). در اینجا پرسشی مطرح می‌شود که برای دستیابی به سطح آموزش عالی درس جغرافیا در مقطع ابتدایی باید از چه روش‌هایی بهره گرفت و روش تدریس اثر بخش جغرافیا در مقطع ابتدایی چیست؟

چیزی که اهمیت این پژوهش را ضروری می‌سازد، چگونگی یاددهی موثرتر درس جغرافیا است. این تحقیق روش‌های یاددهی اثر بخش را به معلمان یادآور می‌شود و در پی آن است که معلمان مقطع ابتدایی دیدگاه جغرافیایی پیدا کنند و کلاس درس جغرافیا را از مطالب نوشته شده در کتاب

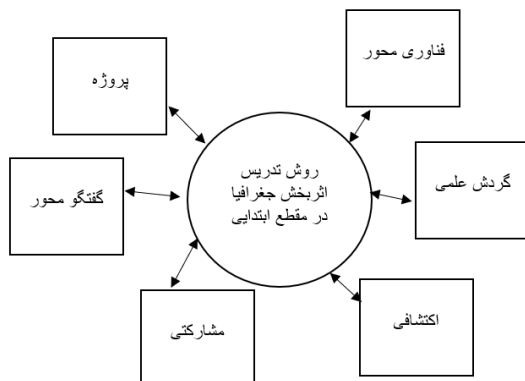
فراتر ببرند که این امر با توجیه و آشنا سازی معلمان با مهارت تدریس به شیوه کاربردی و اثربخش است تا معلم، خود به ضرورت چنین تدریسی پی ببرد. این پژوهش در پی آن است که درس جغرافیا از پایه به صورت اصولی و کاربردی به دانش‌آموزان تدریس شود تا دانش‌آموز به گونه‌ای تربیت شود که در مواجهه شدن با یک پدیده طبیعی یا انسانی فقط به بعد ظاهری آن توجه نکند بلکه با دید همه جانبه نگری، هم جزئی‌تر بسنجد و تحلیل کند و هم بتواند با تفکر درست از پس مشکلات برآید. پیازه بر این باور است که معلمان باید دانش‌آموزان را در جستجو و ساختن دریافت خود پشتیبانی کنند. ویگوتسکی نیز می‌گوید معلمان باید فرصت‌های فراوانی برای یادگیری دانش‌آموزان فراهم آورند تا بتوانند دانش خود را بسازند. در هر دو نگاه پیازه و ویگوتسکی، معلمان به‌عنوان تسهیل‌گر و راهنما شناخته می‌شوند و نه اداره‌کننده و مدل‌ساز (Santrock, 2020) علی‌رغم پژوهش‌های بسیاری که در زمینه تدریس اثر بخش انجام شده، نکته قابل تأمل این است که اکثر این پژوهش‌ها برای مقطعی خاص بدون توجه به درس مشخصی بوده است و بیشتر روی ویژگی معلمان و اساتید از جمله (شیوه گفتار، زبان بدن، سطح سواد و...) توجه داشتند. آنچه پژوهش حاضر را از دیگر پژوهش‌ها متمایز می‌کند، انتخاب درس جغرافیا به عنوان درس کاربردی از بین دروس مقطع ابتدایی است. این درس به صورت تلفیقی در کتاب مطالعات اجتماعی تدریس می‌شود و به کاربردی بودن و دید جغرافیایی آن به صورت قابل توجهی بها داده نشده است. این پژوهش به بیان روش‌های تدریس اثر بخش و کاربردی درس جغرافیا برای یادگیری فعال و عمیق دانش‌آموزان پرداخته است.

مفاهیم حساس نظری

از دیدگاه برونر آنچه امروزه در کلاس‌های درس رخ می‌دهد، آموزش نکته‌های بی‌مایه و پنداره‌های جدا از هم است و یادگیرنده بدون کنشگری و طوطی‌وار آن را انجام می‌دهد. به نظر او وقتی یادگیرنده خود به مفاهیم می‌رسد مفاهیم معنی دارتر از وقتی است که دیگران برای او طرح می‌کنند. البته دانش آموز برای یادگیری رویکردهای متفاوتی دارد و همه دروس را به یک شیوه نمی‌آموزد، رویکردهای یادگیری دانش‌آموزان (SAL) در اصل از کارمارتون و سالجو ۱۹۷۶ نشئت گرفته است. آن‌ها دو طبقه از رویکردهای یادگیری را مشخص کرده‌اند؛ رویکرد عمیق و رویکرد سطحی. بر اساس این چشم انداز نظری، دانش‌آموزان با رویکرد عمیق در یادگیری به دنبال این هستند که مقصود نویسنده مطلب را بفهمند و درک کنند آنها یادگیری خود را با دانش قبلی و تجربیات فردی‌شان پیوند می‌دهند در مقابل دانش‌آموزان با رویکردی سطحی مطالعه کردن را صرفاً با هدف باز تولید اطلاعات بدون تحلیل بیشتر دنبال می‌کنند (Fan, 2006) ژان پیازه در نظریه طرحواره خود می‌گوید؛ زمانی که دانش نو را بر پایه دانش پیشین یادگیرندگان ارائه دهیم یادگیری پرشتاب‌تر و ژرف‌تر خواهد بود. این رویکرد از معلمان می‌خواهد تا هنگام آموزش، مفاهیم را بهم پیوند بزنند و بین آنها رابطه مفهومی ایجاد کنند.

همچنین نظریه هوش‌های چندگانه که توسط هاوارد گاردنر مطرح شده است می‌گوید، انسان دارای هشت هوش گوناگون دربرگیرنده: کلامی‌زبانی، میان‌فردی، دیداری‌فضایی، موسیقایی، جنبشی‌حرکتی، طبیعت‌گرایانه و درون‌فردی، است. بر اساس این نظریه دانش‌آموزان ممکن است در یک جنبه خاص هوش قوی‌تری داشته باشند و یادگیری اگر با آن بخش انجام پذیرد موجب فهم بیشتر شود بنابراین اگر معلم در تدریس از شیوه‌های متفاوتی استفاده کند که جنبه‌های مختلف هوش افراد را در نظر گرفته باشد، تدریس اثر بخش‌تر خواهد شد. زانگ و پوستیگلیون (۲۰۰۱) و زانگ و استرنبرگ (۱۹۹۸) سبک‌های تفکر را در سه گروه طبقه‌بندی با توجه به گوناگونی هوش‌ها و سبک‌های شناختی دانش‌آموزان، فراهم کردن موقعیت‌های یادگیری گوناگون و روش‌های آموزشی متفاوت، کاری بایسته است. بدین‌سان، هر دانش‌آموز می‌تواند با توجه به توانایی‌ها و برتری‌های شناختی خود، شیوه‌ی یادگیری شایسته را برگزیده و به روش کارسازی از فرآیند یادگیری بهره‌مند شود. ساخت‌گرایی، رویکرد دیگری در یادگیری است که بر پایه آن، دانش‌آموزان، دانش و ساختارهای ذهنی خود را از راه هم‌کنشی پویا با محیط و تجربیات شخصی، می‌سازند. ساخت‌گرایان بر این باور هستند که یادگیری تازه بر پایه دانش و تجربیات پیشین دانش‌آموزان پدید می‌آید و به‌وسیله خود آن‌ها نگهداری می‌شود. به گفته‌ای دیگر، دانش‌آموزان با پیوند دادن اطلاعات تازه با دانش پیشین خود، دانش جدید را می‌سازند. در این رویکرد، هرگونه یادگیری ریشه در اندیشه‌ها و ایده‌های پیشین فرد دارد.

بسیاری از اوقات آنچه معلمان آموزش می‌دهند دانش‌آموز را درگیر تدریس و آموزش نمی‌کند و محیط آموزشی کسل‌کننده‌ای را به وجود می‌آورد پس ایجاد محیطی پویا و فعال که در فرایند تدریس از تجربیات دانش‌آموزان در آن حیطه استفاده شود و سبک‌های آموزش متفاوتی ارائه شود تا همه دانش‌آموزان درصدد این باشند که مفاهیم را به صورت عمیق یاد بگیرند و طوطی‌وار حفظ نکنند. در این تحقیق با بررسی میدانی و استفاده از پرسشنامه و بهره‌گیری از نتایج حاصل از تحقیق مبتنی بر جامع‌هی آماری به کاوش درباره‌ی میزان به کارگیری روش‌های تدریس مؤثر و استناد به دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی و دبیران جغرافیا روش‌های تدریس کارآمد تر معرفی شده است. براساس پیشینه تجربی و مبانی نظری مطرح شده در خصوص روش‌های تدریس اثر بخش آموزش جغرافیا، بررسی‌ها نشان می‌دهد که اولویت تدریس آموزش جغرافیا در مقطع ابتدایی، به کارگیری روش‌های متفاوت در تدریس است که مواردی مانند امکانات مدرسه و پایه تحصیلی و ویژگی‌های سنی دانش‌آموزان در چگونگی اجرای هرروش مؤثر است.

تدریس اثربخش به مجموعه‌ای از دانش، مهارت‌ها و رویکردهای آموزشی گفته می‌شود که یک معلم کارآمد برای ایجاد بهترین شرایط یادگیری برای دانش‌آموزان به کار می‌گیرد. هدف اصلی از تدریس اثربخش، افزایش سرعت یادگیری، بهبود درک مطالب و در نهایت، ارتقای سطح دانش و مهارت‌های دانش‌آموزان است. تدریس اثربخش فرآیندی پویا، هدفمند و پیاپی است که در آن، معلم و دانش‌آموز دوسویه بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. این نوع تدریس نیازمند برنامه‌ریزی درست، استفاده از روش‌های متنوع آموزشی و ایجاد محیطی یادگیرنده‌محور است. برای دستیابی به تدریس اثربخش، معلمان باید به طور مداوم دانش و مهارت‌های خود را به‌روز کرده و از روش‌های نوین آموزشی بهره بگیرند (Mortimer, 1995). تدریس اثربخش و مؤثر یکی از مهم‌ترین شاخص‌های یک سیستم آموزشی پویا است. هدف اصلی از تدریس تنها انتقال اطلاعات نیست، بلکه ایجاد تحول ژرف در دانش‌آموزان و توسعه‌ی توانایی‌های آن‌هاست. روش‌های سنتی تدریس به تنهایی قادر به ایجاد چنین تحولی نیستند.

معلمانی که به عنوان الگو برای دانش‌آموزان عمل می‌کنند، نقش بسیار مهمی در پیشرفت و ترقی آن‌ها دارند. به همین دلیل، پژوهش‌های بسیاری در زمینه تدریس اثربخش انجام شده است تا بتوانند مولفه‌های اصلی این نوع تدریس را شناسایی کرده و در سیستم آموزشی به کار گیرند. بیشتر پژوهش‌ها بر روی ویژگی‌های یاددهنده و مولفه‌های مؤثر در تدریس تمرکز کرده‌اند برای نمونه (Wan et al, 2010) در پژوهش خود به توانایی برقراری ارتباط مؤثر، تسلط کامل بر موضوع درس، مهارت‌های مدیریت کلاس، مهارت‌های حرفه‌ای و داشتن شخصیت مثبت به عنوان ویژگی‌های بارز یک یاددهنده موفق اشاره کرده است. (Rink and Hall, 2008) در پژوهشی با عنوان تدریس مؤثر در آموزش دوره ابتدایی، زمان یادگیری آموزشی، نقش‌های مدیریتی، ارتباطات و مهارت‌های تدوین محتوا به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر تدریس معرفی کرده است (Hativa et al, 2010) در دانش و باورها در مورد ابعاد و راهبردهای تدریس اثربخش بیان کردند که چهار بعد اصلی تدریس اثربخش متشکل از علاقه، شفافیت در تدریس، سازماندهی و جو مثبت کلاسی

می‌باشد (Agbetsiafa, 20017) در پژوهشی در زمینه ارزشیابی تدریس مؤثر در دانشکده اقتصاد انجام شده است، به این نتیجه رسیده است که میان درک دانشجویان از اثربخشی تدریس و عواملی مانند تسهیل یادگیری، ارتباطات مؤثر، روشنی عناصر دوره، و ارزشیابی و بازخورد، همبستگی مثبتی وجود دارد. در پژوهش دیگری (Mercedes et al, 2019) در تحقیق اعتبارسنجی الگو رفتار تدریس مؤثر و مشارکت دانش‌آموزان دریافتند که دو موضوع فضای یادگیری و تلخیص تدریس برای ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان ضروری است.

در ایران هم به تدریس اثربخش توجه شده است و مؤلفه‌های متفاوتی ارائه شده است. (Zarei, 2020) در پژوهشی با عنوان طراحی و اعتبارسنجی الگوی تدریس برای انواع محتوای آموزشی دوره ابتدایی، به این نتیجه رسیده‌اند که تدریس مؤثر شامل پنج مؤلفه درگیر شدن، تعامل، بازخورد، پشتیبانی و ارزشیابی است و یافته‌های این پژوهش با الگوی مطرح شده در برنامه درسی ملی که در آن عناصر پنجگانه تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق در شبکه‌ای مفهومی در هم تنیده تبیین شده‌اند قابل مقایسه است. (Habibi, 2010) در پژوهشی که به بررسی عوامل مؤثر بر تدریس اثربخش از دیدگاه معلمان ابتدایی استان لرستان پرداخته است، پنج نشانگر اصلی شامل طراحی تدریس، اجرای تدریس، مدیریت کلاس، نظارت و ارزشیابی به عنوان کلیدهای موفقیت در تدریس را شناسایی کرده است. (Erfani et al, 2019) در پژوهشی، هشت مؤلفه کلیدی برای تدریس مؤثر شناسایی کرده است: ارزشیابی مستمر، طراحی دقیق طرح درس، مدیریت مؤثر زمان کلاس، ایجاد فضایی مثبت و انگیزشی، ترویج یادگیری مشارکتی، شناسایی و رفع مشکلات یادگیری دانش‌آموزان، استفاده از تقویت مثبت و توجه به ابعاد اجتماعی یادگیری. همچنین، پژوهش‌های دیگری به طور خاص به روش‌های تدریس مؤثر در جغرافیا پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش‌ها نشان می‌دهد که استفاده از یادگیری الکترونیکی در تدریس جغرافیا، با تولید محتوای الکترونیکی جذاب و تعاملی، به درک بهتر مفاهیم جغرافیایی توسط دانش‌آموزان کمک کرده و علاقه و انگیزه آن‌ها را برای یادگیری این درس افزایش داده است (Yousefi Roshan, & Dimehvar, 2020). اینک باید به اهمیت تدریس اثربخش دانش جغرافیا بپردازیم چرا که جغرافیا به مطالعه زمین، تغییرات سطح زمین، ویژگی‌ها و ساکنان آن می‌پردازد و یکی از مهم‌ترین علوم می‌باشد که متأسفانه این علم اهمیت خود را در این دوره جدید جهانی شدن از دست داده است. نظر سنجی‌های اخیر از معلمان نشانگر نگرانی دربارۀ سطح علاقه دانش‌آموزان به جغرافیا در بر داشته است. تعجب آور است بدانید که کودکان امروز مطالعه این موضوع را مهم نمی‌دانند پس باید به دنبال روش تدریسی پویا و رغبت‌برانگیز بود تا این درس به جایگاه اصلی خود بازگردد. (Golafrooz Shahri, & Khaghanizadeh, 2009). روش سخنرانی را که دارای گام‌های آمادگی، پیش‌درآمد، محتوا، متن و جمع‌بندی است را معرفی کرده است که در صورت

اجرای خوب، با مهارت و با انگیزه، می‌تواند تأثیرمطلوب و اثربخش بالایی در فراگیران داشته باشد. (Manouchehri, 2017) در پژوهشی تحت عنوان فعالیت‌های میدانی جغرافیا و تأثیر آن در پیشرفت تحصیلی چنین مطرح کرده است: طبیعت، آزمایشگاه اصلی علم جغرافیا است. از این رو پیکره اصلی این علم جهت شناخت، یادگیری، و آموزش بر روش‌های میدانی به ویژه مشاهده مستقیم بنا شده است. (Ahmadi et al, 2018) با نتایج پژوهشی که بر روی کلیه دانش‌آموزان دختر سال دوم متوسطه رشته علوم انسانی شهرری انجام شده است، نشان می‌دهد که آموزش جغرافیا به روش مشارکتی تأثیر معناداری در افزایش خلاقیت سیال دانش‌آموزان در این درس داشته است (Soleiman Nejad et al, 2023) در مقاله شناسایی و رتبه بندی روش‌های مؤثر تدریس در آموزش جغرافیا به یادگیری عمیق، پایدار و انتخاب روش‌های تدریس مناسب و اثر بخش پرداخته است که برای این امر به مدرسان درس جغرافیا مراجعه کرده بر اساس مطالعه کیفی روش‌های مؤثر تدریس شامل گردشگری، روش اکتشافی، تدریس فناورانه محور و روش سخنرانی می‌شدند که در مدارس متوسطه اول روش‌های تدریس اثر بخش جغرافیا به ترتیب شامل گردشگری، تدریس فناورانه محور، روش اکتشافی و آخرین راهبرد، روش سخنرانی است اما باید توجه داشت که این ترتیب برای مدارس متوسطه دوم دچار تغییر می‌شود که بر اساس اولویت شامل گردشگری، روش اکتشافی، تدریس فناورانه محور و سخنرانی را شامل می‌شود.

برونر باور دارد که بهترین راه برای برانگیختن علاقه افراد به یک موضوع، ارائه آن به شکلی است که نشان دهد این دانش کاربردی و ارزشمند است. به گفته‌ای دیگر، دانش کسب شده باید به گونه‌ای باشد که فرد بتواند از آن در موقعیت‌های مختلف زندگی استفاده کند. اگر فرد نتواند دانش جدید را با اطلاعات قبلی خود مرتبط کند، به سرعت آن را فراموش خواهد کرد؛ زیرا ساختار ذهنی لازم برای درک ژرف مطالب را ندارد (Bruner, 1960) متاسفانه معلمین این حوزه توجه چندانی به این امر نداشته‌اند که سبب یادگیری سطحی و طوطی وار مطالب جغرافیا در دانش‌آموزان شدند و از رغبت دانش‌آموزان نسبت به دانش جغرافیا کاسته شد. از این رو این پژوهش در صدد معرفی مؤلفه‌های تدریس اثر بخش برای معلمان می‌باشد تا با بهره‌گیری از آن بتوانند محیط یاددهی یادگیری فعالی را تدارک ببینند و تدریس اثر بخش سبب یادگیری عمیق در دانش‌آموزان شود تا این سرمایه‌های گران مملکت در مسیر رشد تعالی خود و در نتیجه ایران عزیزمان گام بردارند.

روش پژوهش

این پژوهش با هدف ارتقای کیفیت و اثربخشی تدریس به صورت کاربردی و با رویکرد غیرآزمایشی انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش شامل ۱۷ تن از معلمان مقطع سوم تا ششم ابتدایی بوده است. روش انجام آن کیفی از گونه‌ی پدیدارشناسی است. راهبرد چیره بر انجام پژوهش، استقرایی است. هدف

این پژوهش معرفی گونه‌های تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌باشد. پرسش اینجاست که برای دستیابی به سطح آموزش عالی درس جغرافیا در مقطع ابتدایی باید از چه روش‌هایی بهره گرفت و روش تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی چیست؟ برای شناسایی سنجه‌های تدریس اثربخش در گام نخست با توجه به مطالعات و پژوهش‌های انجام گرفته درونی و بیرونی سنجه‌های گوناگونی استخراج شد اما با توجه به مصاحبه معلمان صاحب نظر ۶ روش تدریس مؤثر در مقطع ابتدایی شناسایی شد. این پژوهش در پی رتبه بندی روش تدریس ارائه شده نیست، بلکه روش‌های مؤثر را ارائه می‌دهد تا با توجه به نوع درس و شرایط کلاس و مدرسه از آنها بهره گرفت. شاخص‌های ارائه شده عبارت‌اند از روش تدریس گفتگو محور، فناوری محور، اکتشافی، مشارکتی، پروژه‌ای و گردش علمی.

یافته‌های پژوهش

تدریس اثربخش در مقطع ابتدایی از اهمیت فراوانی برخوردار است زیرا این دوره آموزشی، زمینه سرنوشت‌ساز برای پدیدآوری برجسته مهارت‌ها و دانش‌های نخستین در دانش‌آموزان فراهم می‌کند. تأثیرگذاری تدریس در این گام از آموزش به عنوان پایه و برجسته‌ترین بخش از ساختار آموزشی، می‌تواند تأثیرات ژرفی بر رشد شخصیتی، اجتماعی، و آموزشی دانش‌آموزان پدید آورد. در این میان، یافته‌های به دست آمده از تدریس اثربخش در مقطع ابتدایی نقش بسزایی در شکل‌دهی به آینده کسان بر گردن دارد. این یافته‌ها نه تنها نمایانگر دگرگونی‌ها در حوزه دانش، چه بسا تأثیر مثبت بر روند یادگیری و توسعه شخصیتی فراگیران نیز دارند. با نگاه به روش پژوهش که روشی کیفی و از گونه‌ی پدیدارشناسی است ۲۶ مفهوم از مصداق‌های گفته شده از تجربه زیسته معلمان مقطع ابتدایی به روش زیر بیرون کشیده شد:

جدول ۱-۱- یافته‌های پژوهش

نمونه‌ها	پنداشت‌ها	هسته
شیوه کلی تدریس بحث کلاسی است - بحث و شرکت بچه‌ها در فرایند درس خودش سبب ایجاد علاقه میشه - و فعال بودن دانش آموز در بحث و گفتگو - مشارکت و درگیر فعالیت کردن دانش آموز.	گفتگوی جغرافیایی	
ابزار و فناوری خوبه و جذابیت دارد و تأثیر زیادی دارد مخصوصاً پخش انیمیشن - استفاده از اسلاید استفاده از نقشه و هم‌چنین فیلم‌های مرتبط ک جذاب و انگیزه بچه هارو افزایش میده - مورد شخصی بنده قطعاً استفاده از فیلم‌های مرتبط با موضوع است - پخش انیمیشن کوتاه مرتبط با موضوع و حتماً خلاصه نویسی کنند.	چند رسانه‌ای و فناوری‌پایه	

<p>علاقه به بازی بیشتر از علاقه ب انیمیشن است و فعالیت را بیشتر می‌پسندند - روش‌هایی که ساختنی‌اند و بازی دارند بسیار بسیار پر طرفدار اند - خلاصه برداری از آن و بازی کردن - از طریق دست ورزی - با استفاده از روش جذاب و بازی</p>	<p>بازوی‌وارسازی</p>	
<p>روش‌های تدریس زیاد روی علاقه تأثیر ندارد بلکه هرچه نحوه برخورد و رفتار معلم بهتر و بیشتر باشد بچه‌ها علاقه مند تر خواهند بود و اگر روش تدریس فعال باشد و بچه‌ها را به بیرون و حیاط ببریم در آنها انگیزه ایجاد می‌شود.</p>	<p>رفتار مهربانانه</p>	<p>تدریس اثربخش</p>
<p>نشان دادن تصاویر چاپی یا طراحی شده و نصب روی برد کلاسی که همیشه در معرض دید آنها باشد - دانش آموزان پسر نسبت به دختر علاقه بیشتری ب مباحث جغرافیا دارند و مشارکت بیشتری نیز دارد مثلاً اطلاعاتی رو روی نقشه پیدا کنن - با استفاده از نقشه و اطلاعات خود دانش آموزان و توضیح مسائل و سؤالات - با نقشه خوانی، - ابزار کمک آموزشی</p>	<p>نقشه‌محوری</p>	
<p>ارائه تحقیقاتی به دانش آموز که برایش تازگی و جذابیت داشته باشد و خود بخواد به جواب برسد</p>	<p>پژوهش‌محوری</p>	
<p>کنفرانس با تسلط توسط گروه‌های کلاسی راجع به موضوع مورد نظر - علاقه بیشتر همون استفاده از کنفرانس گروهی</p>	<p>ارائه کلاسی</p>	
<p>روش تدریس بارش مغزی یکی از بهترین روش‌ها برای تدریس جغرافیا است</p>	<p>بارش اندیشه‌ای</p>	
<p>هم فهمیدنی است و هم چون از طریق بینایی صورت گرفته در ذهن می‌ماند - دانش آموزان به شیوه‌های جدید یعنی کشف و مشاهده بیشتر بازخورد مثبت نشان می‌دهند - و بازدید علمی - با ایجاد حیرت برای دانش آموز در پدیده‌های طبیعی - بازدید علمی بازدهی بیشتر - همیشه دانش آموزان با مشاهده بهتر یاد می‌گیرند</p>	<p>مشاهده</p>	
<p>صورت عملکردی پیش می‌رویم - فهمیدنی است چون به صورت عملکردی است - به صورت عملکردی و تلفیقی</p>	<p>تدریس عملکردی</p>	
<p>هرچه دانش آموز به صورت عملکردی و آزمایشی و کار با ابزار تدریس جغرافیا پیش برود تدریس مؤثرتر خواهد بود - به صورت عملکردی و تلفیقی - ترکیبی - تلفیقی از ابزارهای کمک آموزشی و بازدید علمی - اگر با رسم شکل با فیلم و از روی نقشه باشد جذاب خواهد شد - نباید به روش سخنرانی باشد، با انجام فعالیت با مشاهده تصویر یا شکل یا فیلم - با شعر، کارورزی، ایجاد انگیزه و درست ورزی</p>	<p>روش آمیخته</p>	
<p>با توجه به بازخوردهایی که دریافت می‌شود و سوالاتی که پرسیده و پاسخ دریافت می‌شود - دانش آموزان را به چالش و پرسش و پاسخ دعوت کنیم - ایجاد سؤال، ایجاد انگیزه</p>	<p>پرسش و پاسخ</p>	

<p>استفاده از ابزارها به ویژه از خود دانش آموزان در جهت مدیریت کلاس و تدریس - با کمک گرفتن از مشارکت دانش آموزان - با مشارکت گروهی - استفاده از ظرفیت‌های محلی هر دانش آموز و گفتگو با آنها و مشارکت دانش آموزان - با مشاهده و کار گروهی و کار عملی - باید دانش آموز محور و مبتنی بر کار گروهی باشد - از طریق درگیر کردن دانش آموز در بحث</p>	<p>مشارکت گروهی</p>	
<p>هنر معلم را می‌طلبد و این علاقه مندی را ایجاد می‌کند دانش آموزان از همه مناطق شاید باشند</p>	<p>انگیزه داشتن معلم</p>	
<p>با روش کاشگری - با خلاقیت خود دانش آموز و کاشگری - با فعالیت خود دانش آموز و همان روش کاشگری - زیرا دانش آموزان را در فرایند تدریس درگیر می‌سازیم - از روی علاقه و شور و شوق دانش آموزان برای یادگیری - از طریق باخورد های دانش آموزان متوجه شدم به روش کاشگری - تدریس مطابق طرح درس و ایجاد انگیزه باشد و در دانش آموزان علاقه به وجود آورد و آنها از خود اشتیاق نشان دهند</p>	<p>کاشگری</p>	
<p>وقتی دانش آموز زودتر مطالعه می‌کند در کلاس موضوع را متوجه می‌شود و انگیزه‌ای می‌شود برای علاقه مندی - زیرا دانش آموز جلوتر مطالب را مطالعه کرده و موقع تدریس آمادگی دارد - بسیار عالی زیرا دانش آموز جلوتر مطالب را مطالعه می‌کند و موقع تدریس آمادگی کامل دارد - وقتی دانش آموز زودتر از تدریس مطالعه می‌کند و آماده است بهتر مطالب برایش جا می‌افتد.</p>	<p>یادگیری وارونه</p>	

بحث

یکی از مفهومی‌هایی که از نمونه‌های تجربه زیسته معلمان بیرون کشیده شد گفتگوی جغرافیایی است که این روش می‌تواند در تدریس اثربخش جغرافیا به کار رود تا دانش‌آموزان فرصت داشته باشند تا به صورت فعال در فرآیند یادگیری شرکت کنند و نقشی فعال در ساختار درس پیدا کنند. که این خود می‌تواند به پیشرفت اندیشه مکانی، دریافت ژرف‌تر پنداره‌های جغرافیایی، و بهبود مهارت ارتباطی بیانجامد. همچنین انگیزش دانش‌آموزان به دادن دیدگاه‌های منطقی و تحلیلی خود در مورد پنداره‌های جغرافیایی به بهبود توانایی‌های اندیشه‌ای و تحلیلی آنها کمک می‌کند. همچنین یکی از مفهومی‌هایی که از نمونه‌های تجربه زیسته معلمان بیرون کشیده شد پنداشت چندرسانه‌ای و فناوری‌پایه است که کمک گرفتن از نگاره‌ها، نمودارها، و ویدئوها به عنوان ابزارهای چندرسانه‌ای می‌تواند به گنجینه‌ای دانش‌آموزان کمک کند. کمک گرفتن از فناوری به دانش‌آموزان این توان را می‌دهد تا با دنیای راستین برهم‌کنشی بیشتری داشته باشند. نرم‌افزارها و برنامه‌های

جغرافیایی همکنشی می‌توانند به دانش‌آموزان توان دهد تا موقعیت‌های مکانی را به روش پویاتری دریابند. همچنین از راه حواس بیشتر به جستارهای یادگیری می‌پردازند.

یکی از مفهومی‌هایی که از نمونه‌های تجربه زیسته تدریس معلمان بیرون کشیده شد پنداشت بازوی‌وارسازی که از روش‌های پویا و کارا در تدریس است که بر پایه اصول همکنشی و فعالیت دانش‌آموزان ساخته شده است. این امر باعث افزایش همکنشی و مشارکت دانش‌آموزان در کلاس می‌شود. معلم در تدریس بازوی‌وارسازی به نقش راهنما، آسان‌کننده و مشاور دگرذیسی می‌نماید. او باید به دانش‌آموزان کمک کند تا راه درستی را در یادگیری را برگزینند و از نرمش چاره‌سازی کشاکش‌ها بهره‌مند شوند. این روش به دانش‌آموزان این توان را می‌دهد تا مهارت‌های رسانشی خود را با دیگران بهبود ببخشند.

مهربانانه در تدریس جغرافیا می‌تواند به روش شگرفی به بهبود ارتباطات معلم - دانش‌آموز، افزایش همکنشی و پدیدآوری یک محیط آموزشی مثبت کمک کند. که خود می‌تواند یک ارتباط انسانی مثبت با دانش‌آموزان را برقرار کند. این ارتباط شاید شوند افزایش خودباوری دانش‌آموزان به معلم و مشارکت بیشتر آنها در کلاس شود. رفتار مهربانانه، یک محیط آسوده پدید می‌آورد که دانش‌آموزان در آن دلیری بیشتری برای بازگویی دیدگاه و مشارکت داشته باشند. همچنین به مدیریت اجتماعی کلاس کمک می‌کند و این کار شوند پدآوری سامان‌پذیری مثبت و کاهش روبروشدن با کشاکش‌های رفتاری می‌شود.

نقشه در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند به روش چشمگیری به بهبود فهم دانش‌آموزان از پنداشت‌های مکانی و جغرافیایی کمک کند. نقشه‌های اطلاعات جغرافیایی به یک روش دیداری و گیرا می‌تواند دانش‌آموزان را به سوی یادگیری جلب کرده و پنداره‌ها را بهتر دریابند. نقشه‌ها به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهند تا مکان‌ها و عناصر جغرافیایی را به شکل واقعی‌تر درک کنند. این اطلاعات به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا مکان‌ها را با یکدیگر مقایسه و ارتباط برقرار کنند. جلب توجه دانش‌آموزان به وسیله نقشه‌ها می‌تواند انگیزه‌شان را برای یادگیری درس جغرافیا افزایش دهد. این انگیزه با دیدن ارتباط مستقیم موضوعات با جهان واقعی بیشتر می‌شود. استفاده از نقشه‌ها در تدریس جغرافیا از جایگاه بالایی برخوردار است و می‌تواند به بهبود دریافت و یادگیری دانش‌آموزان کمک کند.

روش پژوهش‌محوری در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا پنداره‌های جغرافیایی را بهتر دریابند کنند و توانایی اندیشه موشکافانه و پژوهشی خود را بهبود ببخشند. دانش‌آموزانی که در تدریس به روش پژوهش‌محوری همراهی می‌کنند، احساس چیرگی و انگیزه بیشتری نسبت به یادگیری خواهند داشت. این احساس به شوند پویایی در فرآیند یادگیری

و نقش آفرینی آنها است. همچنین به دانش‌آموزان کمک کنند تا مسائل را از دیدگاه‌های گوناگون بررسی کنند و توانایی اندیشه‌سنجشگری خود را بهبود ببخشند.

ارائه کلاسی در مقطع ابتدایی می‌تواند شوند افزایش کنشگری دانش‌آموزان شود و محیط آموزشی را گیرا و کارساز کند. به دانش‌آموزان این توان را می‌دهد تا خودشان در کنشگری و پژوهش‌های جغرافیایی شرکت کنند. و شوند مشارکت بیشتر و پویاتر شدن فضای کلاس می‌شود. همچنین می‌توانند به دانش‌آموزان انگیزه بیشتری برای فعالیت در کلاس بدهند و به بهبود همکاری و همکنشی میان دانش‌آموزان کمک می‌کند.

بارش اندیشه‌ای عنوان یک روش پویا و گیرا می‌تواند در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی کارساز باشد. این روش به دانش‌آموزان این توان را می‌دهد تا ایده‌ها و اطلاعات خود آزادانه و بدون هیچ گمانی بگویند که خود می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را افزایش دهد. همچنین این روش شوند برانگیختن اندیشه نوآورانه دانش‌آموزان می‌شود. در بارش اندیشه‌ای دانش‌آموزان با یکدیگر در همکنش هستند و مهارت‌های ارتباطی خود را بهبود می‌بخشند. همچنین این روش شوند بهبود اندیشه سیستمی در دانش‌آموزان می‌شود.

مفهوم دیگری که از تجربه زیسته تدریس معلمان بیرون کشیده شد، پنداشت مشاهده‌ی پدیده‌های جغرافیایی است که در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا ارتباط بین مفاهیم جغرافیایی و دنیای واقعی را بهتر درک کنند. این روش می‌تواند تجربیات واقعی و تجربه مستقیم با محیط اطراف را ترکیب کند. مشاهده پدیده‌های جغرافیایی محلی می‌تواند حس وابستگی به محیط زیست پیرامون را در دانش‌آموزان بهبود بخشد این ارتباط شوند آن می‌شود که آنها به مسائل محیطی و جغرافیایی محل خود بیشتر توجه کنند. همچنین مشاهده پدیده‌ها در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند به بهترین روش شدنی پیوند پنداره‌های نظری با واقعیت‌های محلی دانش‌آموزان را برقرار کند و یادگیری آنها را افزایش دهد.

تدریس عملکردی در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند باعث فراگیری بهتر مفاهیم و ارتباط مستقیم دانش‌آموزان با محتوا شود. این روش به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که به صورت فعال در فرآیند یادگیری شرکت کنند و مفاهیم جغرافیایی را در قالب فعالیت‌ها و تجربیات عملی تجربه کنند.

روش تدریس ترکیبی، که از ترکیب چندین روش و راهبرد آموزشی کمک می‌گیرد، می‌تواند در تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی بسیار مؤثر باشد. این روش متنوعی از راهبردهای را به کار می‌گیرد تا نیازهای گوناگون دانش‌آموزان را برآورده سازد و تجربه یادگیری گوناگونی فراهم کند. تدریس ترکیبی نیازها و تفاوت‌های افراد را از دیدگاه توانمندی، سطح دانش، و نیازهای یادگیری را در نظر می‌گیرد و بر پایه آنها راهبردهای گوناگون را انجام می‌دهد.

پرسش‌های گیرا و وابسته با واقعیت‌های زندگی روزمره دانش‌آموزان، انگیزه آنها را برای شرکت پویاتر در فعالیت‌های درسی افزایش می‌دهد. و می‌تواند به گفتگوی اندیشه و دیدگاه خود با هم و معلم شود. این گفتگوها می‌توانند به ایجاد ارتباطات معنی‌دارتری در کلاس کمک کنند. کمک گرفتن از روش مشارکت گروهی در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی می‌تواند به نحوه‌ای کارا باشد که تفاوت‌های دانش‌آموزان را برآورده کند، همکنشی اجتماعی را افزایش می‌دهد، و پدیدآوری یک محیط آموزشی پویا و پویا را آسان می‌نماید. پدیدآوری فرصت‌هایی برای همکاری و مشارکت دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک، می‌تواند افراد را به هم‌رسانی اطلاعات و تجربه‌های خود دلگرم کند. روش مشارکت گروهی در تدریس جغرافیا می‌تواند فرصت‌های زیادی فراوانی را برای یادگیری اجتماعی، گسترش مهارت‌های اجتماعی، و بهبود فرآیند یادگیری پدید بیاورد.

انگیزه معلم در تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی نقش بسیار برجسته‌ای دارد می‌تواند به بهبود کیفیت فرآیند یادگیری و آموزشی دانش‌آموزان کمک کند. اگر معلم علاقه‌مند به موضوعات جغرافیایی باشد، این علاقه به تدریس و انتقال اطلاعات به دانش‌آموزان منتقل می‌شود. ایجاد این ارتباط بین علاقه شخصی و محتوای تدریس، باعث افزایش انگیزه معلم می‌شود. توجه به سلامت روانی و انجام فعالیت‌هایی که انرژی و شادی را افزایش دهد، می‌تواند به نگهداشت انگیزه معلم کمک کند.

روش تدریس کاوشگری می‌تواند به همکنشی پویا با پنداره‌های جغرافیایی و موشکافی مسائل جغرافیایی دلگرم کند. کاوش در محیط محلی دانش‌آموزان (مدرسه، خیابان‌ها، بوستان‌ها و...) می‌تواند ارتباط میان درس جغرافیا و محیط زندگی شخصی آن‌ها را بهبود بخشد. ترتیب فعالیت‌های کاوشگرانه که اجازه می‌دهد دانش‌آموزان یکراست با درون‌مایه و محیط مورد مطالعه آشنا شوند و می‌تواند به دریافت ژرف‌تری از پنداره‌های جغرافیایی بینجامد.

روش یادگیری وارونه یک رویکرد تدریس است که در آن معلم اطلاعات اولیه را به دانش‌آموزان ارائه می‌دهد تا در خانه آن را مطالعه کنند، و سپس در کلاس، زمان بیشتری به حل مسائل عملی و تمرین تفکری اختصاص می‌دهد. این روش دانش‌آموزان را وادار به مطالعه بیشتر در خانه و افزایش دانش خود می‌کند که در کلاس بهتر بتوانند با جستارها پیشرفته‌تری برخورد کنند. کمک گرفتن از این روش شوند، افزایش همکنشی و همکاری، و گسترش مهارت‌های تحلیلی آن‌ها شود.

نتیجه‌گیری

تدریس اثربخش جغرافیا در مقطع ابتدایی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در فرآیند یادگیری دانش‌آموزان، تأثیر عمیقی بر توسعه دانش و مهارت‌های آن‌ها دارد. جغرافیا به عنوان یکی از علوم

اجتماعی و طبیعی، با پوشش گسترده از مفاهیم مکانی و مکان‌های مختلف، از اهمیت بسزایی برخوردار است. در این مقطع، تدریس جغرافیا به شکل اثربخش، نقشی اساسی در درک دانش‌آموزان از جهان پیرامون، توسعه تفکر مکانی، و ارتباط با محیط زیست ایفا می‌کند. تجزیه و تحلیل تدریس اثربخش در مقطع ابتدایی یک روند گام به گام است که به تحلیل عناصر اصلی و ابعاد مختلف این فرآیند می‌پردازد. این تجزیه و تحلیل متمرکز بر شناخت عوامل مؤثر در تدریس جغرافیا در مقطع ابتدایی است که می‌تواند اثربخشی یادگیری را تحت تأثیر قرار دهد. از طریق این تجزیه و تحلیل، سعی می‌شود تا الگوها، تدابیر موفق، و چالش‌های ممکن در این حوزه شناسایی شده و راهکارهای بهبود ارائه شود. در این زمینه، مد نظر ما این است که به بررسی نحوه اجرای تدریس اثربخش در مقطع ابتدایی با تأکید بر جغرافیا پرداخته و ارتباط بین روش‌های آموزشی و یادگیری دانش‌آموزان را مورد بررسی قرار دهیم. همچنین، تأکید بر تأثیر تدریس اثربخش در توسعه مهارت‌های اندیشه تفکری، حل مسئله، و درک مفاهیم جغرافیایی خواهد بود. تحلیل این مسئله می‌تواند به معلمان، مدرسان، و ارائه‌دهندگان آموزش جغرافیا در مقطع ابتدایی کمک کند تا بهبودهای لازم در فرآیند تدریس خود اعمال کنند و باعث تحقق اهداف آموزشی و تربیتی مدنظر خود شوند.

منابع

1. Abdollahi, H. (2012). An introduction to teaching methods, techniques, and skills. Tehran: Allameh Tabataba'i University Press. [In Persian]
2. Ahmadi, P., Samadi, P., & Minaei, M. (2018). The impact of collaborative learning on fostering creativity in geography students. *Innovation and Creativity in Humanities*, 8(1), 1-22. [In Persian]
3. Asadi, M., & Gholami, K. (2016). A synthesis of research on effective teaching models in higher education. *Biannual Journal of Educational Planning Studies*, 5(9), 113-144. [In Persian]
4. Derakhshi Nejad, A., & Parsitabar, M. (2021). Investigating effective teaching and its influential components and introducing techniques to enhance teaching effectiveness. *Journal of Modern Research Approaches in Management and Accounting*, 5(16), 186-198. [In Persian]
5. *Education in Medical Sciences*. (2017). 16(2), 9-20. [In Persian]
6. Erfani, N., Mahmoudi, H., Jamhari, F., & Niousha, B. (2019). Development and validation of a questionnaire for effective teaching by educators. *Biannual Journal of Educational and School Studies*, 8(20), 50-77. [In Persian]
7. Gorgani, N., & Dehghani, M. (2022). Identifying dimensions and components of effective teaching in emergency virtual education from the perspective of elementary school teachers during the COVID-19 pandemic. *Journal of Educational and Learning Research*, 18(2), 152-180. [In Persian]

-
8. Golafrooz Shahri, H., & Khaghanizadeh, M. (2009). Introduction to the lecture teaching method. *Strategies for Teaching in Medical Sciences*, 2(4), 161-166. [In Persian]
 9. Habibi, A. (2010). Investigating indicators of effective teaching in elementary education from the perspective of teachers in Lorestan province (Master's thesis). University of Isfahan, Iran. [In Persian]
 10. Hativa, N., Barak, R., & Simhi, E. (2010). Exemplary university teachers: Knowledge and beliefs regarding effective teaching dimensions and strategies. *The Journal of Higher Education*, 72(6), 699-729.
 11. Kaviani, H., & Neili, M. R. (2016). Meta-analysis of factors affecting effective teaching in medical education. *Iranian Journal of Medical Education*. [In Persian]
 12. Kazemi, Y., & Saeedi Rezvani, M. (2004). Comparing the impact of lecture, group discussion, and role-playing teaching methods on changing students' attitudes towards value objectives in first-year middle school religious education. *Journal of Educational Psychology Studies*, 1(1), 29-44. [In Persian]
 13. Kreski, J. (2010). Geography education on both sides of the Atlantic Ocean (P. Jalili, Trans.). *Growth of Geography Education*, 24(3). [In Persian]
 14. Manouchehri, S. (2017). Field activities in geography and their impact on academic achievement. *Growth of Geography Education*, 32(2), 21-29. [In Persian]
 15. Mercedes, I.-C., Ridwan, M., Carmen, M. F., José, V. P.-C., & Michelle, H.-L. (2019). Validating a model of effective teaching behaviour and student engagement: Perspectives from Spanish students. *Learning Environments Research*, 22(2), 229-251.
 16. Merton, R. K., & Nisbet, R. (1976). *Contemporary social problems*. New York: Harcourt Brace.
 17. Mohammadpour, A., Khosravan, S., Mansourian, M. R., & Mohamadian, B. (2014). Barriers and facilitators to the use of research findings in clinical practice from the perspective of nurses working in educational hospitals of Gonabad University of Medical Sciences in 2013. *Development of Education in Medical Sciences*, 15(7), 103-163. [In Persian]
 18. Mousavi, F. (2012). Investigating the extent to which components of effective teaching are used by third-grade high school teachers in Malayer in the 2010-2011 academic year (Master's thesis). Malayer University, Iran. [In Persian]
 19. Roof, A. (2000). Investigating the global movement for teacher education reform. Tehran. [In Persian]
 20. Shohamat, N., Zarei, R., Salehi, M., & Hosseini Hossamabadi, M. H. (2022). Identifying dimensions and components of an effective teaching model in elementary education. *Scientific Research Article*, 141-154. [In Persian]

21. Santrock, J. W. (2020). *Life-span development* (17th ed.). McGraw-Hill Education.

22. Soleiman Nejad, M., Faramarzi, N., Robotjazi, H., & Sadati Far, S. M. (2023). Identifying and ranking effective teaching methods in geography education. *Specialized Scientific Quarterly*, 4(4). [In Persian]

23. Supreme Council of Educational Planning. (2016). *Curriculum for the bachelor's degree in geography education*. Ministry of Science, Research, and Technology. [In Persian]

24. Tavakoli Zadeh Noghabi, Z. (2023). The role of teaching methods in fostering creativity in elementary students. 6th National Conference on Interdisciplinary Research in Management and Humanities, 1-9. [In Persian]

25. Yousefi, A., Ghasemi, G., & Firooznia, S. (2009). The relationship between academic motivation and academic achievement among medical students at Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 9(1), 79-85. [In Persian]

26. Yousefi Roshan, M. R., & Dimehvar, M. (2020). Investigating the impact of e-learning on teaching effectiveness and knowledge management development in geography education. *Specialized Scientific Quarterly*, 1(3). [In Persian]

27. Zarei Zavaraki, E., Sharaiat, H., Aliabadi, K., & Delavar, A. (2020). Designing and validating a teaching model for various educational content in elementary education. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences*, 63(6), 3137-3152. [In Persian]